

Gedenkstenen

Woordwaarde
Egbert Brink

Na afloop plaatste Samuel tussen Mispa en Sen een steen en noemde die Eben-Haëzer. 'Want,' verklaarde hij, 'tot hier toe heeft de HEER ons geholpen. Tot het einde van zijn leven bleef Samuel rechter over Israël. Hij maakte jaarlijks een rondreis langs Betel, Gilgal en Mispa en gaf daar zijn richtlijnen aan het volk.

(1 Samuel 7:12, 15-16)

Gedenkstenen oprichten betekent stilstaan: terugkijken, om je heen kijken en vooruitkijken. We leren *terugzien*, met het oog op wat God gegeven heeft. Verder leren we in het heden *rondom ons te zien*, oog te krijgen voor wat God geeft. Ook leren we de *toekomst met vertrouwen tegemoet te zien*.

Dit staat haaks op een mentaliteit die wil (be)leven op *dit* moment. Dat is leven op het punt van de tijd. Wie leeft op de punt van een naald, beleeft onrust. Met alle angst en onzekerheid van dien. Altijd opbrandend op het punt van de tijd, in een roes, een uitleving. Je moet immers alles eruit halen wat erin zit (*yolo = you only live once*). Dat betekent in feite op de vlucht voor de toekomst. Bang om te denken aan morgen.

Van steen tot steen

Kijk hoe apart het beschreven wordt. Tot aan Samuels levenseinde maakte

hij jaarlijks een rondreis van *Betel* naar *Gilgal* naar *Mispa*. De overeenkomst tussen deze drie plaatsen is dat er overal gedenkstenen zijn opgericht. Zo trok Samuel rond, jaar na jaar, van gedenksteen naar gedenksteen. Blijkbaar moest ook Israël voortdurend deze gang meemaken, van steen tot steen, van het ene gedenkwaardige monument naar het andere. Stilstaan in het heden, terugkijkend naar het verleden, vooruitkijken naar de toekomst. Je bevindt je immers op een *lijn*, je staat in verbinding met het verleden en de toekomst. Je bent opgenomen in een groter verband.

Betel

Zo'n geweldig grote steen was het niet in Betel (Gen. 28:18). Jakob had die onder zijn hoofd gelegd, op het eerste gezicht geen steen van bijzondere waarde. Toch wordt die steen gedenkwaardig. Want Jakob heeft, liggend op

een steen, midden in de nacht de hemel open gezien. Een hemelhoge ladder legde verbinding, met engelen als verbindingslinies. Het was niet *alsof* Jakob droomde. Hij droomde de werkelijkheid.

De open hemel is nog niet eens het meest gedenkwaardige. Maar vanuit de verte God zelf zien. En Gods stem horen, *live* vanuit de hemel. God zelf aan het woord horen komen. Met een keiharde belofte, die staat als een huis, rotsvast. De God van Abraham en Isaak belooft hem het land waarop hij ligt. Hij belooft hem een gigantisch nageslacht, waaruit de Messias zal voortkomen. Elk volk ter wereld zal van Hem profiteren. De Immanuel, God met ons. Dat krijgt nu al vorm in: 'Zie, Ik ben met je, waar je ook maar gaat' (Gen. 28:15). Met Hem kom je altijd verder.

'Op deze plaats is de HEER aanwezig' (28:16). Dat maakt deze plaats zo gedenkwaardig. Jakob noemt die plaats Betel: huis van God. Hij is zelf van huis, terwijl hij zo graag thuis was. Maar onderweg in den vreemde is Jakob onverwacht bij God thuis. Deze plaats boezemt ontzag in. Dat de heilige God gemeenschap zoekt, in verbinding wil staan met een man als Jakob, de bedrieger. En dan ook nog eens belooft dat Hij van geen wijken weet. Dat is onvergetelijk. Deze steen vraagt erom gedenksteen te worden. Zodat die steen gaat spreken. De steen vertelde zonder woorden wie God voor Jakob was geweest. Dit moet hem en zijn nageslacht bijblijven. Geen zwerfsteen, maar een gedenksteen, de verbinding moet voor goed gelegd zijn. God bindt zichzelf aan die plaats en legt zich erop vast.

Gilgal

Stenen die spreken. Twaalf stenen in de rivier, die zichtbaar worden bij laag water, als het water wegvloeit (Joz. 4:20). En twaalf stenen aan de oever van de rivier. Namens elke stam moest een steen in de rivierbedding gelegd worden. En voor elke stam moest een steen

naar de overkant gesleept worden. Gedenkstenen die met elkaar in verband staan. Ze leggen ook een verbinding. Geen momentopname, maar voorgoed van betekenis voor het volk van God. Een blijvend gedenkteken. Straks is er niemand meer die met eigen ogen het wonder van de doortocht heeft gezien. Maar het moet onvergetelijk blijven. Als de kinderen daarlangs lopen, en zich afvragen: 'waar is dat voor?', zeg dan: Dit is de plaats waar het water opzij ging voor de ark van het verbond (4:22).

God maakte zijn woorden aan Jakob waar. Het sprekende bewijs dat Gods belofte rotsvast is. Het volk kwam inderdaad in het land waar Jakob op de grond had gelegen. Maar niet uit eigen beweging en zeker niet op eigen kracht. Alleen omdat God – in het symbool van de ark – vooropging en een weg had gebaad. God heeft het helemaal alleen gedaan. Daarom vormen die stenen een monument voor God. Geslachten gaan en komen. Maar Hij blijft altijd en eeuwig zichzelf. De feiten uit het verleden spreken en geven moed voor het heden.

Wanneer je het verleden niet meer kent, ben je gedoemd het over te doen. Dan weet je ook niet meer wat je van God kunt verwachten. Je mist ondergrond, je raakt ontworteld en je wordt weerloos. Je gaat leven bij de waan en de kreet van de dag. Vanuit Gods verleden krijg je grond onder de voeten, dat wekt vertrouwen voor de toekomst. Je doet een beroep op wat Hij in het verleden heeft laten zien. Omdat de God van het verleden vandaag dezelfde is. Hij blijft niet in het verleden hangen, maar Hij gaat mee. Hij komt uit daar waar Hij wil en niets houdt Hem tegen.

Samuel bouwde voort op Gods daden uit het verleden, van Betel naar Gilgal. De gedenkstenen van Gods werk tekenden de basis van zijn grondliggend werk.

Mispa

Eben-Haëzer, *de steen van de hulp* (1 Sam. 7:12)! Tot zover komt Samuel, als hij van de ene gedenksteen bij Betel via de gedenkstenen in Gilgal bij het

monument in Mispa uitkomt. Die steen moet voor zich spreken. Tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen! Dat *tot hiertoe* betekent *niet* – wat er wel van gemaakt is –: 'tot hiertoe nog wel en verder moeten we het maar afwachten...'

Nadat Samuel die steen had opgericht, werden de Filistijnen vernederd en drongen ze het land Israël niet meer binnen. God trekt dus van daaruit ook een verbindingslijn naar de toekomst en zegt: *Deze steen is de garantie dat de geschiedenis uiteindelijk niet stukloopt.* Geen zwerfsteen, maar een gedenksteen die moed geeft voor de toekomst.

Via inkeer

Dat blijkt door goed voor ogen te houden wat er in Mispa is gebeurd. God zelf was teruggekeerd, met de ark, uit eigen beweging. Zijn genade(troon) ging voorop! Hij wilde ook dat zijn volk tot Hem terugkeerde. Niet parkeren, maar tot inkeer komen. Dat was niet gebeurd tot dan toe, het leven was gewoon op de oude voet verdergegaan. En God werd op afstand gehouden, Hij moest zich maar aanpassen. Totdat Samuel erop had gewezen: is jullie hart wel op God zelf gericht (7:3)? Gedenken is denken aan Hem!

En dan komt dat gedenkwaardige moment, een monument, die ontroerende erkenning: wij zaten mis. Ze putten water uit de bron van Mispa en goten het uit voor Gods gezicht (7:6). Het is een prachtig gebaar om je dank te uiten. En tegelijk een beeld van totale openheid: je uitstorten voor Hem. Dan stroomt ook alles eruit, aan verdriet, schaamte, agressie, wrok en bitterheid. Dat moet er allemaal uit, wil er echt weer een ontmoeting komen met God. Zodat je Hem zelf weer gedenkt! Zodat Hij helemaal voor je leeft. Zo wordt pas weer goed duidelijk wie God is en wat Hij te zeggen heeft.

Gedenkwaardig

Hoe is het allemaal zover gekomen? Samuel heeft het voor hen opgenomen in zijn voorbede. En vervolgens bracht hij een offer van een compleet

melklam (7:9). De hulp is niet lukraak verleend, maar afgebeden. Eben-Haëzer betekende heel veel voor de toekomst. Wie beseft hoe de Heer tot hiertoe geholpen heeft, mag zich verzekeren van zijn helpende hand in de toekomst.

*Als terugkijken pijn doet,
en de toekomst je bang maakt
Kijk dan opzij.
Hij verzekert:
Ik ben met je!*

Toen Christus als het unieke Lam van God zich plengde en uitgoot als water in zijn zelfovergave aan het kruis. In dat beeld wordt ieder meegenomen die aan Jezus verbonden is en zijn weg volgt. Ieder keert in Christus tot God terug.

Christus gaf zich helemaal. Hij wil ook dat ieder zich aan Hem geeft. Door Hem voortdurend te gedenken. Niet als een herinnering aan een dode, maar de Levende. De weg van steen tot steen loopt weliswaar uit op Golgota. Maar daar begint de weg omhoog.